

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

תמידים ומוספים

לפרשת פנחס (על פי שיעורים של הרב אמנון בזק והרב יונתן גרוסמן)

המצטרפים לקרבן אחד מבטאים בחינה זו של היום, ודבר זה גם רמוז בלשון שנים ליום

4. קורבנות המוספים בכל אחד מהמועדים:

שעיר חטאת	פרים	אילים	כבשים	
			שנים	שבת
אחד	שנים	אחד	שבעה	ראש חודש
אחד	שנים	אחד	שבעה	חג המצות
אחד	שנים	אחד	שבעה	שבועות
אחד	אחד	אחד	שבעה	ראש השנה
אחד	אחד	אחד	שבעה	יום הכיפורים
אחד	אחד	אחד	שבעה	שמיני עצרת
אחד	שבעה	שנים	ארבעה עשר	סוכות

5. ויקרא כ"ג – פתיחת פרשת המועדות:

א ויִדְבַר ה', אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. ב צו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, מוֹעֲדֵי ה', אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ--אֵלֶּה הֵם, מוֹעֲדֵי. ג שְׁשֶׁת יָמִים, תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן מִקְרָא-קֹדֶשׁ, כָּל-מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ: שַׁבַּת הוּא לַה', בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם. {פ}

ד אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה', מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם, בְּמוֹעֲדָם. ה בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ--בֵּין הָעַרְבָּיִם: פֶּסַח, לַה'. ו וּבַחֹמֶשֶׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה, חַג הַמִּצּוֹת לַיהוָה: שִׁבְעַת יָמִים, מִצּוֹת תֹּאכְלוּ. ז בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, מִקְרָא-קֹדֶשׁ, יִהְיֶה לָכֶם; כָּל-מְלֶאכֶת עֲבָדָה, לֹא תַעֲשׂוּ. ח וְהִקְרַבְתֶּם אֶשֶׁה לַה', שִׁבְעַת יָמִים; בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ, כָּל-מְלֶאכֶת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ. {פ}

6. הרמב"ן, ויקרא כ"ג, ב:

"והזכיר השבת במועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, שגם הוא יום מועד נקרא אותו מקרא קדש. ואחר כן הבדיל שאר המועדות ממנו, ואמר אשר תקראו אותם במועדים, כלומר באי זה יום מן השבוע שיגיעו בו, כי השבת קבוע הוא, ביומו יבא לא נצטרך לקרוא אותו במועדו. ועל דעת רבותינו (ת"כ פרשה ט ה), "אשר תקראו אותם במועדים", רמו לעבורים, שתקראו אותם להם במועדים:

1. במדבר כ"ח א'-ח':

א ויִדְבַר ה', אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. ב צו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם: אֶת-קֹרְבַנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי, רִיחַ נִיחֹחַ, תִּשְׁמְרוּ, לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ. ג וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה, אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַה': כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִים שְׁנַיִם לַיּוֹם, עֹלָה תְּמִיד. ד אֶת-הַכֶּבֶשׂ אֶחָד, תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר; וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי, תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. ה וְעִשְׂרִית הָאִיפָה סֹלֶת, לַמִּנְחָה, בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן פְּתִית, רְבִיעֵת הֵיחִין. ו עֹלֹת, תְּמִיד תַּעֲשֶׂה, בַּהֵר סִינִי, לְרִיחַ נִיחֹחַ, אֶשֶׁה לַה'. ז וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הֵיחִין, לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד; בַּקֹּדֶשׁ, הַסֹּד נִסְדָּ שֶׁכֶר לַה' ח וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי, תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה, אֶשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה'. {פ}

2. שמות כ"ט ל"ח-מ"ב:

לח וְזֶה, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל-הַמִּזְבֵּחַ: כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם, תְּמִיד. לט אֶת-הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד, תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר; וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי, תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. מ וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן פְּתִית, רְבַע הֵיחִין, וְנִסְדָּ, רְבִיעֵת הֵיחִין יָיִן לַכֶּבֶשׂ, הָאֶחָד. מא וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי, תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכָּהּ, תַּעֲשֶׂה-לָהּ, לְרִיחַ נִיחֹחַ, אֶשֶׁה לַה'. מב עֹלֹת תְּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם, פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד לִפְנֵי ה', אֲשֶׁר אֹנֵד לָכֶם שְׁמָה, לְדַבַּר אֱלֹהֵי שָׁם.

3. רש"י הירש בפרשתנו על קרבן התמיד:

"זוה האשה – יש להשוות את האמור כאן לאמור בשמות כ"ט ל"ח. שם הכתוב בא לציין שקרבן התמיד מגשים את תכלית המזבח, ואילו כאן הוא דן במשמעות (קרבן) התמיד לתודעה הלאומית. ומבחינה זו מובלט כאן אופיו (של קרבן התמיד) כ"אשה" וכ"עולה". ההתמסרות לאש דת, לכח המאיר המזקק והמחיה של התורה, ומתוך כך התקדמות ועליה מתמדת אל ה' ולפסגת היעוד המותווה על ידו. "אשה" ו"עלה" – אלה הם שתי רעיונות היסוד שהתמיד בא לעורר בלב כל יהודי ולהפכם לנחלת כלל האומה.

ולשון "זוה האשה" מורה ששני הכבשים, של שחר ושל ערב, הן קרבן אחד, אשה אחד, שאנו מבקשים בו את קרבת ה'. רעיון אחד ימלא את ליבנו יומם ולילה, שהרי אל אחד בורא יום ולילה ולו קנויות שתי צורות החיים, צד היום וצד הלילה של חיינו הארציים. שניהם כאחד מהווים יום אחיד של חיינו, בחליפות עיתותיו הוא חלוק לשנים, ואף על פי כן הוא אחיד. שני הכבשים

מקבלת על עצמה להתמסר אל המטרות המותוות לה על ידי רועה, אדוניה, וריבונה.

בשני הכבשים של עולת השבת ניגשים כל היחידים של כלל ישראל אל בוראם ואדוניהם, כי ביום השבת הם שובתים מכל מלאכה, ובשביתה זו הם מניחים את עצמם ואת עולמם לרגלי ה' שהוא בורא העולם ואדונו. וכדרך שהם מקיימים את השבתון של השבת, כן הם מבטאים בעולת השבת ש"רועה ישראל" הוא גם הרועה של כל נפש בישראל ...

נמצאת אומר: בקרבן התמיד כבר ניגש ישראל אל ה' כיחידה לאומית אחת – כבש אחד עם עשרון אחד עם רביעית אחת של יין. אך ביום השבת הוא ניגש עוד פעם כריבוי לאומי, והרי הוא מייצג את כל הנפשות הכלולות באומה, ולפיכך הוא מביא שני כבשים עם שני עשרונים ועם שתי רביעיות של יין, ובמסגרת תודעת הכלל הלאומי הוא מבטא את יחסו של כל יחיד אל ה', ובתחושת הנברא שנתעוררה על ידי השבת הוא מביא יחס זה לידי תודעה חיה

נמצא שעולת השבת איננה אלא עולת התמיד בשינוי גוון, והיא שונה מן התמיד רק בשני הכבשים הבאים במקום הכבש האחד של התמיד. משום כך מצות עולת השבת כתובה כאן בלא פתיחה מיוחדת – כגון "וביום השבת תקריבו עולה לה' שני כבשים", אלא היא נראת כהמשך למצות קרבן התמיד.

וביום השבת שני כבשים – לשון זו מבליטה את שני הכבשים שהם אופייניים למוסף של שבת, בניגוד לכבש אחד של קרבן התמיד

10. רש"ר הירש על ויקרא כ"ג י"ב-י"ג:

"והנה יש להבדיל בקרבנות ציבור בין באים אחד בין באים שנים, הבדל כעין זה מבואר בפרשת החצוצרות (במדבר י"א י"ג-י"ד) אם בקשו לקרוא את הנשיאים והראשים – המייצגים את כלל האומה כיחידה אחת – היו תוקעים בחצוצרה אחת, אך אם בקשו לקרוא את העדה על כל חבריה, והכלל נתפס איפוא כריבוי, היו תוקעים בשתי חצוצרות.

כעין זה יש לומר גם ביחס לקורבנות ציבור. פר אחד, איל אחד, כבש אחד מבטאים את הכלל כיחידה אחת, ואילו שני פרים, שני אילים, שני כבשים הם ביטוי לכלל על כל פרטיו, והם תופסים את הכלל כריבוי. ..."

11. ראב"ע כ"ח, יא:

"ובראשי חדשיכם - אמר ר' משה הכהן הספרדי נ"ע, שפירושו חודש ניסן, כי כן כתוב 'ראשון הוא לכם' ואחר כך אמר 'זאת עולת חדש בחדשו', שיעשו כן בכל חדש, על כן הוסיף 'לחדשי השנה'. ופירושו נכון הוא. ואף על פי שיש לטעון על יו"ד 'ובראשי חדשיכם' (שלפי זה ראשי חודשים רבים ולא רק על ניסן) - רק בעבור שמצאנו 'הנה חדש מחרי' (ולא אמר ראש חודש, סימן שרק ניסן נקרא ראש חודשים), ישר דיבורו."

12. רש"ר הירש על ראש חודש:

"ראש חודש הוא יסוד מוסד של התודעה היהודית על ה', על העולם ועל האדם. בו החל ה' להניח את היסוד לאומתו שלו, ובו קבע את עובדת ה"חידוש" לעמוד של אולת ישראל והאנושות. כי עובדת ה"חידוש", עובדת

והנכון בעיני כי פירוש מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי, על הזכרים למטה בפרשיות, בחדש הראשון וגו', ולכן חזר שם פעם אחרת, אלה מועדי ה', בעבור שהפסיק בענין השבת. והנה אמר, מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי במלאכת עבודה, אבל השבת תשמרו לעשות אותה שבת שבתון מכל מלאכה שבעולם, כי יזהיר בשבת פעמים רבות. וירמוז עוד בכאן כי גם בבואו באחד מן המועדים לא תדחה לעשות בה אוכל נפש. וכמוהו אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם (שמות לה א ב), על המשכן וכליו אשר יזכיר בפרשה השניה, והפסיק בשבת, ששת ימים תעשה מלאכה וגו' (פסוקים ב-ג), וחזר ואמר (שם פסוק ד) זה הדבר אשר צוה ה' קחו מאתכם תרומה, והיא המצוה הראשונה, בעבור שהפסיק בה הוצרך לחזור ולהתחיל בראשונה:

וראיה לפירוש הזה, שלא הזכיר בשבת "והקרבתם אשה לה" כאשר יזכיר בכל מועד ומועד, ואמר בסוף הפרשה (פסוקים לו לח) אלה מועדי ה' וגו' מקראי קודש להקריב אשה לה' וגו' מלבד שבתות ה', שאין השבתות בכלל מועדי ה':

וראיה עוד, כי לא אמר בפרשה השניה "וידבר ה' אל משה לאמר" כאשר אמר בכל מועד ומועד, כי הדבור הראשון הוא היה מצות המועדים, אלא שהזכיר להם השבת לשלול ממנו דין המועדים, לא לבאר מצותיו ותורותיו, ולכן לא אמר בו "והקרבתם אשה לה" כאשר אמר במועדים, והזכירה בסוף (בפסוק לח) עם הנדרים והנדבות שלא נזכרו כאן, כאשר פירשתי."

7. ויקרא כ"ג, לז-לח:

"לז אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה', אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ: לְהַקְרִיב אִשָּׁה לַה', עֹלָה וּמִנְחָה זָבַח וּנְסֻכִים--דָּבַר-יוֹם בַּיּוֹם. לַח מִלֶּבֶד, שִׁבְתֹת ה'; וּמִלֶּבֶד מִתְּנוּתֵיכֶם, וּמִלֶּבֶד כָּל-נִדְרֵיכֶם וּמִלֶּבֶד כָּל-נִדְבָתֵיכֶם, אֲשֶׁר תִּתְּנוּ, לַה'"

8. במדבר כ"ח – קרבן מוסף שבת:

ט וּבַיּוֹם, הַשְּׁבִיט--שְׁנֵי-כִבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה, תָּמִימִם; וּשְׁנֵי עֶשְׂרִינִים, סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן--וְנִסְכּוֹ. י עֹלֹת שֶׁבֶת, בַּשְּׁבִיטוֹ, עַל-עֹלֹת הַתָּמִיד, וְנִסְכָּהּ.

9. רש"ר הירש על קרבן מוסף שבת:

"העולה הנוספת בשבת לקרבן התמיד מבטאת את אופיו המיוחד של היום. עולה זו דומה לקרבן התמיד ואין ביניהם אלא זה, שקרבן התמיד כולל כבש אחד, ואילו קרבן מוסף של שבת כולל שני כבשים. ומכאן שהבדל המשמעות שבין שני הקורבנות האלה דומה להבדל המשמעות שבין המספרים אחד ושניים בקורבנות ציבור. והנה כבר עמדנו על ההבדל המהותי שבין קרבן המבטא את האומה ע"י בהמה אחת, לבין קרבן המבטא אותה ע"י שתי בהמות. המספר אחד מבטא את האומה באחדותה, ואילו המספר השניים מבטא את האומה כריבוי של יחידים. וזה הוא גם ההבדל שבין עולת התמיד לבין עולת השבת. הכבש האחד של התמיד מבטא את האומה כאומה. כלל ישראל ניגש אל ה' המנהיג והמכוון את גורלו הלאומי, וכל אימת שאור היום עולה ויורד מחדשת האומה את נדר הנאמנות והציות, והיא

אינם אלא אצבע אלהים, ויד ה' מתגלה בהם, ולפיכך בכל הבחינות האלה היא מתמסרת כליל לעבוד את ה' במעשיה..."

"ישראל יהא אומה שכל אחד מחבריה עובד את ה' ברעננות נעורים נצחית ("פרים בני בקר שנים"), ולפיכך הופעתה הכללית של האומה בעדר האנושי של ה', היא תהיה מופת לשאר כל האומות ותעבור לפנייהם בכח שנתברך בידי ה' ("איל אחד"), וכל דברי ימיה אינם אלא אצבע אלהים המעידה על ה' בקורות העיתים, וכעדר המונהג בידי ה' הם מתהלכים ברעננות נעורים בת אל-מות ("כבשים בני שנה שבעה") ...

ונמצא שקרבן ראש חודש הוא אב טיפוס לכל קורבנות המועדים. וכעין זה, קביעת כל המועדים וקריאתם "מקרא קודש" תלויה בקידוש החודש ובקביעת ראש חודש"

14. רשי על "שעיר עיזים לחטאת":

"ושעיר עיזים – כל שעירי המוספין באין לכפר על טומאת מקדש וקודשיו, הכל כמו שמפורש במסכת שבועות (ט' א'), ונשתנה שעיר ראש חודש שנאמר בו לה' ללמדך שמכפר על שאין בו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלבד ושאר השעירים למדין ממנו"

15. החזקוני:

"אבל של ראש השנה ויום הכיפורים ושמיני עצרת אין בהם אלא פר אחד, בראש השנה משום דאיכא שני מוספים של ראש חודש ושל ראש השנה, וביום הכיפורים אילו ופר של אהרון ושעיר הגרלה, משום הכי סגי להו בפר אחד, ובשמיני עצרת פר אחד כנגד כל ישראל גוי אחד"

16. רש"ר הירש על ויקרא כ"ג י"ח:

"... שכן בראש השנה וביום כיפור הרי תפקיד הכלל הוא נקודת המוצא, שממנה יתעלה כל יחיד כדי לשוב למעמד של עובד ה'. וכעין זה בשמיני עצרת, ישראל יזכור את המשמעות הנצחית של כלל ישראל – שלא תאבד לעד למרות כל חסרונות היחיד. הוא גוי אחד לאל אחד וספר תורתו בידו, רעיון זה הוא מקור שמחתנו"

בריאת העולם וגאולת האדם על ידי מעשה חופשי של ה', היא ניגוד לרעיון התעתועים של ה"קדמות" הגורר את העולם ואת האדם למעמקי שאול של אשמה ומצוקה ... "חידוש" עצמנו, תחיה חדשה לשאיפה טהורה ולחיים של שמחה, גאולה מכל רע מוסרי, חברתי ופיסי, זקיפת קומתנו ביד ה' הפשוטה לנו למען נשאף לחזון המוסר והישע, התעלות חדשה לקרבת האור של אלוקינו למען נחלץ מן היגון של מחשכי המרחקים ששקענו בהם – הנה זו הקריאה היוצאת אלינו כל אימת שהלבנה מתחדשת. כי ה' אמר "החדש הזה לכם ראש חדשים" ובאותה שעה הוא קבע את חידוש הלבנה למופת המבטיח את "גאולתנו" כדרך שהוא קבע את הקשת לאות ברית של קיום האנושות

לפיכך כל אימת שהלבנה המתחדשת קוראת לנו ליצור את חודשנו – את תקופת התחדשותנו – הרינו מתקרבים אל ה' במקדש תורתו ומביאים לפניו קרבן. קרבן זה מבטא בשלמות את חזון היעוד שנקבע לנו בגורלינו ובמעשינו. בעולה הרינו נודרים לשאוף לעלות לרום פסת היעוד הזה, ובחטאת הרינו נודרים להתחזק בעתיד ולהישמר מכל ירידה. קרבן זה מבטא את יעודו האידיאלי של ישראל, שהוא התכלית של גאולת מצרים ושל מתן תורה בסיני, והוא התכלית של המשך הנהגת ה' במהלך העיתים."

13. רש"ר הירש על ויקרא כ"ג י"ח:

"כבר עמדנו (לעיל פסוק י"ג-י"ג) על משמעות המספרים אחד או שנים בקורבנות ציבור, הם מבטאים את האומה ככלל אחד או כריבוי שנתלכד לכלל. מלבד אלה רק המספר שבע מצוי בדרך כלל בקורבנות ציבור. המוספים האמורים בספר במדבר (פרקים כ"ח-כ"ט) שונים זה מזה רק בשלשת המספרים האלה. וגם פרי החג, הפוחתים והולכים משלשה עשר ועד שבעה מבוססים על מספר שבע, ועוד יהיה עלינו להוכיח דבר זה בע"ה. כפי שהסברנו בישורון כרך ה את משמעות מספר שבע על-פי רעיון השבת. הוא רומז לאל היחיד והנסתר, הקשור לעום הנגלה, והתמגלה והשולט והנוהג בעולם הנגלה. על פי זה יש לבאר את משמעות שבעת הכבשים כאן. שהרי זו משמעות הכבש בקרבן יחיד, הוא מבטא את האדם, ההולך אחרי ההנהגה העליונה והתולה בה את גורלו, וכעין זה משמעות הכבש בקרבן ציבור, הוא מבטא את האומה מצד גורלה התלוי בהנהגה העליונה. נמצאת זו משמעות שבעת הכבשים של קרבן ציבור, הם מבטאים את האומה, שהאל היחיד והנסתר קשור בברית גורלה, הוא שולט ונוהג בגורלה, מתגלה בגורלה, וגורלה איננו אלא התגלות ה' באנושות.

כן הסברנו במקומות שונים שהפר מבטא את האדם העובד את ה' במעשיו, ואילו האיל מבטא את האדם העובר לפני ריעיו ברוב איל ומורה להם את הדרך. ועל פי זה יש להסביר את קרבנות המועדים – שאב הטיפוס שלהם הוא מוסף של ראש חודש: "פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים" לעולה "ושעיר עיזים אחד לחטאת". קרבן זה מבטא את האומה המזומנת להיועד עם ה', כל יחיד שבה הוא עובד את ה', ולפיכך האומה בכללה עוברת ברוב איל לפני שאר האומות וקוראת להם לבוא בעקבותיה. כל דברי ימיה